

ADANA İLİNDE BÜYÜKBAŞ SÜT HAYVANCILIK İŞLETMELERİNİN İNCELENMESİ *

Study of Dairy Cattle Enterprises in The Province of Adana

Adem CURABAZ
Zootečni Ana Bilimdalı

G. Tamer KAYAALP
Zootečni Ana Bilimdalı

Özet

Bu çalışmada Adana ilindeki üç bölgede (ova, geçiş ve dağlık bölge) büyükbaş süt sığırcılığı işletmelerinin genel durumunun ortaya konması amaçlanmıştır. Deneklerin belirlenmesi Adana İl Tarım Müdürlüğü kanalı ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan hayvancılık kayıt sistemi (TURKVET) yardımı ile yapılmıştır. Bu şekilde her bölgeden 20' şer olmak üzere toplam 60 adet büyükbaş süt sığırcılığı işletmesi belirlenerek işletmelerin aile ve yabancı iş gücü durumları, hayvan sayıları, günlük gelirleri, işletmelerin tarım arazisi miktarları, büyükbaş hayvan ırkları ve diğer bazı özellikler saptanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Süt Sığırcılığı, Adana Süt İşletmeleri

Abstract

In this work, it's aimed to show the general situation cattle milk cows breeding institutions in three areas (valley, mountains and fields among) in Adana. Subjects have been determined via The Animal Breeding Registration System (TURKVET) conducted by Adana İl Tarım Müdürlüğü and Köyişleri Bakanlığı. In this work, in every area at least 20 and totaly 60 cattle milk cow institutions are determined and tried to find out the family and the outer productive power conditions, animal numbers, daily incomes, the number of agriculture fields of the institutions and cattle races.

Key Words: Milk Cattle Breeding, Adana Milk Institutions

Giriş

Sağlıklı yaşamının yolu, sağlıklı beslenmeden geçmektedir. Hayvansal ürünlerin, insan beslenmesinde yeri ise doldurulamayacak derecede önemlidir. Küreselleşen dünyada, tarım sektörünün giderek önemini kaybettiği düşünülür. Oysa bu durum tamamen görecelidir. En gelişmiş ülkelerde dahi tarım sektörü, gerek ekonomik ve gerekse sosyal açıdan büyük önem arz etmektedir. Tarım sektörü, ülkemizde önemini korumakta olup, ekonomik kalkınma ve sanayileşme çabaları içinde temel kaynağı oluşturmaktadır (Şahin ve ark, 2001).

İnsan beslenmesinde, hayvansal kaynaklı proteinlerin yeterli ve dengeli miktarda alınması, sağlıklı bir yaşam için gerekli görülmektedir. Hayvansal kaynaklı

* Yüksek Lisans Tezi – MSc. Thesis

ürünlerin başında ise süt ve et ürünleri gelmektedir. Ancak ülkemizde kişi başına süt ve et tüketimine bakıldığında gelişmiş ülkelerin çok gerisinde olduğu görülmektedir. Nitekim ülkemizde kişi başına süt ve süt ürünleri tüketimi 143.6 kg, et tüketimi ise 24 kg'dır (Erkuş ve Kırıl, 1991).

Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği hayvansal gıda üretiminde önemli bir yer tutmaktadır. Adana ili ülkemizde tarımsal açıdan önemli bir yer işgal etmektedir. Ova kesiminde özellikle tarla ve bahçe ziraatı, dağlık kesimde ise hayvancılık yaygın olmakla birlikte, ova kesiminde hayvancılık gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. Bu çalışma ile Adana ilinde Büyükbaş süt işletmelerinin genel durumları, anket yolu ile elde edilen veriler kullanılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Ayrıca Adana' da faaliyet gösteren büyükbaş hayvan işletmelerinin bu özellikleri ova kesimi, dağlık kesim ve geçiş kesimleri için eğer varsa nasıl bir farklılık gösterdiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmada Adana ili Karataş, Yüreğir, Sarıçam, İmamoğlu, Feke ve Saimbeyli ilçelerinden Tarım Bakanlığı hayvancılık kayıt sistemi TURKVET kayıtlarından faydalanılarak seçilen büyükbaş süt işletmelerinde anketler yapılmıştır. Yapılan anketler coğrafik yapıya göre gruplandırılarak (ova (Karataş ve Yüreğir), geçiş (Sarıçam ve İmamoğlu) ve dağlık (Feke ve Saimbeyli) kesim) istatistiksel analizler kullanılarak işletmelerin genel durumu ve bu bölgelerdeki işletmelerin birbirleri ile karşılaştırılarak farkları ortaya konulması amacı ile işletmelerdeki aile iş gücü, yabancı iş gücü durumu, hayvan varlıkları ve ırkları, yaşları, günlük gelirleri, sütün işlenmesi, arazi miktarları, mülkiyet durumları ve değerlendirme şekilleri, alet makine ve bina durumları gibi bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır.

Materyal ve Metot

Materyal

Çalışmanın ana materyali olarak Adana ili Karataş, Yüreğir, Sarıçam, İmamoğlu, Feke ve Saimbeyli ilçelerinden Tarım Bakanlığı hayvancılık kayıt sistemi TURKVET kayıtlarından faydalanılarak seçilen büyükbaş süt işletmelerinden anket yolu ile toplanan veriler kullanılmıştır. Yapılan anketler coğrafik yapıya göre gruplandırılmıştır (ova (Karataş ve Yüreğir), geçiş (Sarıçam ve İmamoğlu) ve dağlık (Feke ve Saimbeyli) kesim). Her bölgeden 20' şer olmak üzere 60 adet büyükbaş süt sığırı işletmesi belirlenerek istatistiksel analizler yapılmıştır.

Araştırmada dönem olarak 2008 – 2009 yılı esas alınmıştır. Anket çalışmaları 2009 yılı Nisan ayı ile Temmuz ayları arasında işletmelerde işletmecilerle yapılmıştır.

Yetiştiricilerle yapılan anket sonrası elde edilen sonuçlar SPSS ve Minitab istatistik paket programları ile analiz edilerek bölgelerdeki süt sığırı işletmelerinin karakteristik özellikleri ve varsa aralarındaki farklar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Metot

Analiz işlemleri SPSS veya Minitab paket programları ile aşağıda verilen yöntemler kullanılarak yapılmıştır.

Kruskal – Wallis Testi: Kruskal Wallis Testi parametrik olmayan tek yönlü varyans analiz yöntemidir. *K* bağımsız örnekten elde edilen verilerin tek bir toplumun ana eğilimini gösteren veriler olup olmadığını analiz etmek için kullanılır.

Khi – Kare Bağımsızlık Testi: Kalitatif özellik gösteren iki değişkenin birbirinden bağımsız olup olmadığını test etmek amacı ile bu test kullanılır.

Levene Testi: Levene testinin uygulamasında, homojenliği kontrol edilecek varyansların elde edildiği verilerin kendi ortalamalarından ayrılışlarının mutlak değerleri varyans analizine tabi tutulmaktadır (Yıldız ve Bircan, 2003).

Tek Yönlü Varyans Analizi: Tek yönlü varyans analizi, iki yada daha fazla grubun, normal dağılan benzer ortalamalı populasyonlardan alınıp alınmadığını ortak varyans kullanarak test etmeyi amaçlar (Özdamar, 1999).

Araştırma Bulguları ve Tartışma

Bulgular

İşletmelerin Aile İş Gücü Varlıkları: Analiz sonuçları bölgeler arasında işletmede görev alan aile üye sayısı bakımından istatistikî anlamda bir fark olduğunu göstermektedir. Çoklu karşılaştırma testi neticesinde dağlık ve ova kesimde iş gücü sayısı geçiş grubuna göre yüksek bulunmuştur.

İşletmelerin Yabancı İş Gücü Varlıkları: Bölgeler arasında işletmede görev alan yabancı işçi sayısı bakımından istatistikî anlamda bir fark olduğu ve en yüksek yabancı işçi sayısının sırası ile geçiş, ova ve son olarak ta dağlık kesim olduğu ortaya konulmuştur.

İşletmelerin Büyükbaş Hayvan Varlıkları: En yüksek hayvan sayısı ova ve geçiş bölgelerinde bulunmuştur.

İşletmelerin Günlük Gelirleri: Bölgeler arasında işletmelerin günlük elde ettikleri gelir miktarı bakımından istatistikî anlamda bir fark olmadığını görmüştür.

İşletmelerin Ürettikleri Sütü İşlemeleri: Analiz sonuçları bölgeler arasında işletmelerin günlük olarak elde ettikleri sütü işlemelerinin bölgelere % 34 oranında bağımlı olduğunu göstermektedir. Sütü en fazla işleyen (11 işletme) bölge dağlık bölge iken bu işlemi en az yapan (3 işletme) ilçe ise geçiş bölgesi olarak tesbit edilmiştir.

İşletmelerin Tarım Arazisi Varlıkları: Bölgeler arasında işletmelerin tarım arazisi miktarı bakımından istatistikî anlamda bir fark olduğu ve en yüksek arazi miktarının ise Ova kesiminde olduğu daha sonra sırası ile geçiş ve dağlık bölgelerin geldiği ortaya konulmuştur.

İşletmelerin Büyükbaş Hayvan Irkları: Analiz sonuçları işletmelerin bulundukları hayvan ırkları bakımından istatistikî anlamda bölgelere bağımlı olduğunu göstermektedir. Hayvan ırklarının bölgelere bağımlılığın derecesini gösteren olağanlık katsayısı ise % 78 olarak bulunmuştur.

İşletmelerin Mevcut Hayvanlarının Yaş Dağılımı: Görüldüğü üzere işletmelerin hayvan varlıklarının yarısından fazlasını verim çağındaki inekler oluşturmakta iken 1 yaşından büyük erkek sayısı ise en az seviyededir. 1 Yaşından küçük erkek ve dişi sayısı ise eşit seviyede ve toplam ahır varlığının % 13.99 ile % 22.96' sını oluşturmaktadır.

İşletmelerin Süt Sağma Yöntemleri: Anket yapılan tüm işletmelerde süt sağım işleminin süt sağım makinesi ile yapılmakta olduğu anlaşılmıştır.

İşletmelerde Görülen Hastalıklar: Görülen hastalık sayısı bakımından en yüksek bölge (26) geçiş bölgesi, daha sonra ise dağlık bölge (20) ve ova bölgesi (15) gelmektedir. En sık görülen hastalık ise her üç bölgede de üçgün hastalığıdır.

İşletmelerin Sütü Pazarlama Şekilleri: Görüldüğü gibi işletmelerin büyük çoğunluğu ürettikleri sütü işlemeden taze süt olarak satmakta iken, sütü peynir halinde değerlendiren işletmelerin sayısı ikinci sırada yer almakta ve sütü yoğurt halinde değerlendiren işletmeler ise üçüncü sırada yer almaktadır.

İşletmelerin İşledikleri Arazileri Değerlendirme Şekilleri: Ova bölgesinde işletmeler işledikleri tarım arazilerinin % 69' unu, geçiş ve dağlık bölge ise % 44' ünü tarla ziraatı ile değerlendirmektedir. En yüksek yem bitkisi ekiliş oranı ise (%54) geçiş bölgesinde görülürken, en az oran ise ova bölgesinde görülmüştür.

İşletmelerin İşledikleri Arazilerin Mülkiyet Durumları: Görüldüğü üzere işletmelerin işledikleri tarım arazilerinin mülkiyet durumları bölgelere göre değişmekle birlikte en az ova bölgesinde % 92.46' sını mülk olmak üzere ve diğer bölgelerde de büyük çoğunluğu mülk olmakla birlikte çok az bir kısmı kiradır. Bu durum süt sığırcılığı işletmelerinin genel olarak mülk arazi kullanmayı tercih ettiklerini göstermektedir.

İşletmelerin Alet Makine Durumları: Ova bölgesinde geniş tarım arazilerine paralel olarak işletme başına 1.25 traktör düşerken, bu sayı geçiş bölgesinde 1.05' 3 ve dağlık bölgede ise 0.20' ye düşmektedir. Hakeza romörk, pulluk, silaj makinesi, mibzer, kültüvatör gibi traktör ekipmanlarında da benzer oranlar görülmektedir. Süt sığırcılığının ana unsurlarından biri haline gelen süt sağım makinesinde ise bu oran ova bölgesinde yüksek iken, geçiş ve dağlık bölgelerde daha düşüktür. Sadece Yem hazırlama makinesinde dağlık bölge en üst sıradadır.

İşletmelerin Bina Durumları: Dağlık bölgede silaj çukuru bulunmamaktadır. Bu durum bu bölgede silaj makinesi olmaması ile örtüşmektedir. Ova ve geçiş bölgesinde silaj çukuru hariç sadece beton ve briket yapılar görülürken, dağlık bölgede ahşap ve toprak yapılara da rastlanmaktadır. En fazla bina sayısının ise sırası ile Konut (60), Ahır (60), Yem Deposu (43), Silaj Çukuru (23), Samanlık (18) ve Ambar (9) olduğu ortaya konulmuştur.

Tartışma

Aynı ilde olmasına rağmen coğrafik olarak farklılık arz eden bu üç bölgede bulunan büyükbaş süt işletmelerinin genel durumunda da bazı farklılıklar tespit edilmiştir.

Büyükbaş süt sığırı işletmelerinde üretime katkıda bulunan aile bireyi sayısının yüksekliği bakımından öncelikle Feke ve Saimbeyli ilçeleri (işletme başına ortalama 1.85 kişi), daha sonra ise Karataş, Yüreğir (işletme başına ortalama 1.80 kişi) ve Sarıçam ile İmamoğlu (işletme başına ortalama 1.10 kişi) ilçeleri gelmektedir.

Edirne ilinde bulunan işletmelerde kullanılan aile iş gücü ise; işletmelerin % 63.2' sinde 2, % 19.3' ünde 3 kişi ve % 3.5' inde ise aile iş gücü kullanılmamaktadır (Önal ve Özder, 2008). Antalya ilinde bulunan işletmelerde ortalama aile iş gücü 3.5 olarak belirlenmiştir (Kutlar ve Özçatalbaş, 2008). Feke ve Saimbeyli gibi dağlık arazide işsizlik sorunu, ucuz iş gücü ve tarım arazilerinin yok denecek kadar az olmasının bireylerin evde kalıp ev işlerine yardım etmeleri ve bu şekilde geçimlerini temin etmeleri sonucunu doğurmaktadır.

İstihdam edilen yabancı iş gücü sayısı bakımından İmamoğlu ve Sarıçam ilçeleri (işletme başına ortalama 2.05 kişi) en önde gelmektedir. Yabancı iş gücü sayısı bakımından bu ilçeleri Karataş, Yüreğir (işletme başına ortalama 1.30 kişi) ve daha sonra ise Feke, Saimbeyli ilçeleri (işletme başına ortalama 0.35 kişi) takip etmektedir.

2001 yılında Adana ili Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde süt sığırcılığı işletmelerinde istihdam edilen daimi işgücü sayısı büyük işletmelerde 0.82 olarak tesbit edilmiştir (Şahin ve Ark., 2001). Bu sonuçlardan araştırma bulgularının, araştırmanın daimi ve geçici işçileri kapsadığı düşünülürse benzerlik görüldüğü anlaşılabilmektedir. Feke ve Saimbeyli ilçelerinde işsizlik ve yabancı iş gücü istihdamının az olması aile iş gücünün bu ilçelerde daha fazla kullanılması bilgisini doğrulamaktadır. Sarıçam ve İmamoğlu ilçelerindeki Büyükbaş Süt Sığırı İşletmelerinde istihdam edilen yabancı iş gücü sayısının yüksek olması bu ilçenin tarım arazilerinin büyük bir kısmının kurak arazi olmasından dolayı hayvancılığın önem kazanması ve bu ilçelerde tarım alanında görev alan iş gücünün tarımsal alandan hayvancılık alanına kayması şeklinde açıklanabilir.

Büyükbaş Süt Sığırı İşletmelerinin ahır mevcutları bakımından yapılan analiz sonuçlarına göre Karataş, Yüreğir (işletme başına ortalama 97.55 Baş) ve Sarıçam ve İmamoğlu ilçelerinde (işletme başına ortalama 70.45 Baş) ile Feke ve Saimbeyli ilçelerine (işletme başına ortalama 43.45 Baş) göre daha fazla olduğu görülmüştür. Çalışmaya konu işletmeler rastgele seçilmemiş olup, bölgedeki büyük

işletmeler ele alınmıştır. Dolayısı ile bu rakamlar bölgedeki işletmelerin büyüklükleri hakkında bir anlam ifade etmemektedir. Sadece üç bölge arasında bir kıyaslama amaçlanmıştır.

Büyükbaş Süt Sığırı İşletmelerinin elde ettikleri günlük gelir bakımından yapılan analiz sonuçlarına göre bölgeler arasında istatistiki anlamda bir farklılık görülmemiştir. Ortalama TL olarak değerler, ova 290.12, geçiş 256.88 ve dağlık 208.00 olarak bulunmuştur. Yapılan çalışmada işlenen gelir net gelir olmayıp, brüt gelirdir. Ayrıca günlük olarak sadece süt ve ürünlerini kapsamaktadır. Gübre, hayvan satışı gibi diğer bazı gelirler bu hesaba dahil değildir. Dağlık bölge yetiştiricileri hayvan sayılarının diğer bölgelere göre az olmasına rağmen günlük gelirden diğerlerinden istatistiki anlamda geri kalmamasının nedeni günlük sütlerini taze olarak satmak yerine katma değer katarak (peynir, yoğurt, tereyağı) satmaları olarak açıklanabilir.

Büyükbaş Süt Sığırı İşletmelerinin mamulecilik yani elde ettikleri sütü işleyerek katma değer kazandırmaları % 34 oranında bölgeye bağımlı bulunmuştur. Sütü en fazla işleyen bölge dağlık bölgedir. Bu durum bölgenin geçim kaynaklarının kısıtlı olması, ulaşım zorlukları gibi nedenlerle açıklanabilir.

Büyükbaş Süt Sığırı İşletmelerinde işletmecinin işlediği tarım arazisinin miktarı bakımından yapılan analiz sonuçlarına göre ilk sırayı Karataş ve Yüreğir ilçeleri (303.75 da) almaktadır. İkinci sırayı Sarıçam ile İmamoğlu (67.05 da) ve son sırayı ise Feke ve Saimbeyli ilçeleri (30.45 da) almaktadır.

Tokat ilindeki yetiştiricilerin tarım arazisi varlıkları ortalama 59.72 dekar olarak tesbit edilmiştir (Öztürk ve Karkacier, 2008). Antalya ilinde işletmelerin ortalama arazi genişliği 64.08 dekar olarak tesbit edilmiştir. (Kutlar ve Özçatalbaş, 2008). Adana ili Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde 2001 yılında yapılan bir çalışmada incelenen işletmelerin ortalama arazi genişliği 132.26 dekar olarak belirlenmiştir. (Şahin ve Ark., 2001). Adana ilindeki büyükbaş süt işletmelerinin işledikleri tarım arazi miktarı bakımından dağlık kesimin düşük grupta, ova kesiminde ise yüksek grupta olmasının ilçelerin coğrafik yapısından kaynaklandığı söylenebilir.

Adana ilindeki büyükbaş süt sığırı işletmelerinin üretimde kullandıkları büyükbaş hayvan ırkının işletmenin bulunduğu bölgeye % 78 oranında bağımlı olduğu ortaya konulmuştur. Ova ve geçiş kesiminde tamamen holstein melezi kullanıldığı, dağlık kesimde ise yerli büyükbaş hayvan ırklarının da halen kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durum dağlık bölgede ekstansif yetiştiriciliğin hakim olması ile açıklanabilir.

1989 yılında Çukurova' da bulunan işletmelerin sığır varlığının %27,8'inin Kilis (GAK), %4,7'sinin Siyah Alaca, %67,5'inin Kilis-Siyah Alaca melezi sığırlardan oluştuğunu saptamışlardır (Kumlu ve ark., 1989 : Tugay ve Bakır, 2004). 2009 yılı itibarı ile yaptığımız çalışma Karataş, Yüreğir, Sarıçam ve İmamoğlu bölgelerinde büyükbaş süt hayvan yetiştiricilerinin tamamının holstein melezi kullandıklarını göstermektedir. Sivas yöresinde yapılan araştırmada, sığır varlığının %10'unu Siyah Alaca, %10'unu İsrail Frizyanı, %10'unu yerli ırk, %20'sini Jersey ve %40'ını Jersey melezi sığırların oluşturduğu bildirilmiştir (Şekerden, 1988). Tekirdağ iline bağlı köylerdeki 46 süt üretim işletmesinde sığırların %75'inin Siyah Alaca,

%20,8'inin Montofon ve %4,2'sinin ise karışık ırklardan oluştuğu bildirilmiştir (İnan, 1992). Trakya bölgesinde yetiştirilen hayvanların önemli bir bölümü kültür + melez şeklinde olup oranı %98.28 dolayındadır. Geriye kalan %1.72'lik bir oran ise yerli ırklardan oluşmaktadır. Kültür ve melez ırklardan ağırlıklı olarak %73.8'ini Holstein tipi ırklar oluşturmaktadır (Azabağaoğlu ve ark., 2001). Yapılan bu araştırmalar da ortaya koymaktadır ki büyükbaş sığır işletmelerinde yerli ırkların oranı oldukça düşük seviyede, kültür ırklarında ise Holstein tipi ırkların oranı oldukça yüksektir.

İşletmelerin hayvan mevcutlarının genel ortalamada % 57'si süt sığırcılığı işletme yapısına uygun olarak süt verim çağındaki (2-10 yaş) dişi hayvanlardan oluşmaktadır. Erkek hayvanların oranı genel ortalamada 1 yaşın altındakiler için % 18 iken, 1 yaşından büyük hayvanlarda bu oran % 8' e düşmektedir. 1 yaşın altındaki hayvanların cinsiyet ayrımı hemen hemen eşittir.

Giresun bölgesindeki işletmelerde inek sayısının toplam sürüye oranı % 40, verim çağına gelmemiş dişi ve erkek hayvanların toplam sürüye oranı ise % 60 olarak ortaya konmuştur (Tugay ve Bakır, 2004). İşletmeler süt sağım işlerini tamamen makine ile yapmaktadırlar. Tekirdağ ilinde makineli sağım oranı % 76 olarak belirlenmiştir (Soyak ve Ark., 2007). Edirne ilinde ise damızlık sığır yetiştiricileri birliği üyelerinin tamamı makineli sağım yapmaktadır (Önal ve Özder, 2008).

İşletmelerde görülen hastalıkların incelenmesinde en çok görülen hastalığın üçgün hastalığı (% 57.38) olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca sarılık (% 14.75), şap (11.48), mastitis (% 9.84), ve pnomoni (% 6.56) hastalıkları da görülmektedir.

Van ilindeki işletmelerde en fazla görülen hastalık şaptır, daha sonra ise sırası ile mastitis ve veba hastalıkları gelmektedir (Bakır, 2001). Burdur ilinde ise en çok görülen hastalıklar sırası ile mastitis, şap ve ayak-tırnak hastalıklarıdır (Özen ve Oluğ, 1996).

İşletmelerden günlük üretilen sütü işleyenlerin sütü hangi ürünü elde etmek için işlediği hususunun incelenmesinden, mamul ürünlerden % 25 ile peynirin en fazla orana sahip olduğu, daha sonra ise % 7 ile yoğurt gelmekte olduğu tesbit edilmiştir.

Samsun ilinde işletmeciler günlük ürettikleri sütün % 41.2' sini mamul hale (peynir, yoğurt, yağ) getirmektedirler. Adana ili Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde mamulecilik oranları % 47.8 yoğurt, % 40.0 peynir ve % 12.2 tereyağı şeklindedir (Şahin ve Ark., 2001). Bu durum Samsun ili ile benzerlik göstermektedir.

İşletmelerin işledikleri tarım arazilerini ne şekilde değerlendirdiklerinin incelenmesinde 3 bölge için genel ortalamada toplam arazinin % 52.33' ü tarla bitkisi ile değerlendirilmektedir. Daha sonra sırası ile yem bitkisi (% 44.67) ve Bağ – Bahçe (% 3.00) gelmektedir.

Antalya ilindeki işletmeler arazilerinin ortalama olarak % 22.69' unda yem bitkisi üretmektedirler. (Kutlar ve Özçatalbaşı, 2008). Kayseri ilindeki işletmeler ise arazilerinin ortalama % 11.70' inde yem bitkisi üretmektedirler (Şahin, 2001).

İşletmelerin işledikleri tarım arazilerinin % 94.45' i mülk, % 5.55' i kira olduğu bulunmuştur.

Adana ili merkez ilçelerinde işletmelerin arazilerinin % 89' u mülk olarak belirlenmiştir (Şahin ve Ark., 2001). Kayseri ilindeki işletmelerin ise arazilerinin % 80,9' u mülk olarak tesbit edilmiştir (Şahin, 2001).

Alet makine varlığı bakımından en zengin bölge ova bölgesi, en fakir bölge ise dağlık bölge olarak belirlenmiştir. Sadece yem hazırlama makinesi dağlık bölgede daha fazla belirlenmiş olup bu ise bu bölgenin tarım hayvancılık ağırlıklı bir bölge olduğunu göstermektedir.

İşletmelerin bina varlıklarının incelenmesinden beton ve briket yapıların çoğunlukta olduğu, silaj çukurlarının toprak çoğunlukta olmak üzere toprak ve betondan yapılmıştır. Ova bölgesinde beton ve briket yapılara rastlanır iken dağlık bölgede ahşap ve toprak yapılarda göze çarpmaktadır. Bu durum diğer bulgular ile birlikte dağlık bölgedeki ekstansif işletmeciliğe işaret etmektedir.

Sonuçlar

Dağlık bölgedeki büyükbaş süt sığırı işletmelerinin diğer bölgelerdeki büyükbaş süt sığırı işletmelerine göre daha küçük olmasına rağmen istihdam edilen aile iş gücünün fazla olması bu bölgedeki insanların geçim sağlamaları için başka bir alternatiflerinin olmaması ve eğitim seviyesinin de düşük olması gibi nedenlerle insanların ailede kalarak aile üretimine katkıda bulunmakta ve dolayısı ile elde edilen kâra da ortak olarak kişi başına düşen gelir miktarını da azaltmaktadırlar.

Geçiş bölgesindeki büyükbaş süt sığırı işletmelerinde istihdam edilen aile iş gücünün dağlık bölgede büyükbaş süt sığırı işletmelerinde istihdam edilen aile iş gücü sayısından fazla ova bölgesi büyükbaş süt sığırı işletmelerinde istihdam edilen aile iş gücünden daha az olması ise ova kesiminde tarla ve bahçe ziraatına izin verecek şekilde sulak ve geniş tarım arazilerine bağlanabilir.

Yapılan analizler sonucu ova bölgesi ve geçiş bölgesindeki büyükbaş süt sığırı işletmelerinin daha büyük ve entansif işletmeler olduğu görülmüştür.

Geçiş bölgesindeki büyükbaş süt sığırı işletmelerinin geçimlerinin büyük kısmını büyükbaş süt sığırı işi ile temin ettiği tarla veya bahçe işinin ova bölgesindeki büyükbaş süt sığırı işletmelerine bakarak daha az olduğu gözlenmiştir.

Ova bölgesindeki büyükbaş süt sığırı işletmeleri büyükbaş süt sığırı işi yanında tarla veya bahçe tarımı da yaptıkları anlaşılmıştır.

Dağlık bölgedeki büyükbaş süt sığırı işletmeleri genel olarak tarla veya bahçe ziraatı yapmakla birlikte ana faaliyetleri büyükbaş süt sığırı işidir.

Dağlık bölgedeki büyükbaş süt sığırı işletmelerinin ürettikleri sütü peynir, yoğurt ve tereyağı gibi işleyerek katma değer katarak o şekilde pazara sürmeleri üreticilerin düşük üretim miktarını bu şekilde telafi etmeye çalışmaları ve bunun yanında pazara sürme zorlukları nedeni ile sütün bozulmasını önlemek olarak açıklanabilir.

Sonuç olarak ova bölgesinde büyükbaş süt sığırı işletmeleri daha entansif yapılmakta işletme sahipleri süt sığırcılığı yanında tarla veya bağ – bahçe tarımı da yapmaktadırlar. Ayrıca işletmeler gerekli iş gücünü yabancı iş gücü istihdamı ile sağlamaktadırlar.

Ova bölgesinden geçiş ve dağlık bölgeye geçtikçe büyükbaş süt sığırı işletmeleri entansif işletme den ekstansif işletmeye, profesyonel işletmeden aile işletmeciliğine doğru kayma göstermektedir.

Özellikle dağlık bölgedeki büyükbaş süt sığırı işletmelerinin geçimlerinin hemen hemen tamamını büyükbaş süt sığırcılığından sağlamalarına rağmen ova bölgesine kıyasla daha az gelir ettikleri göz önüne alınırsa bu bölgedeki büyükbaş süt sığırcılığı işletmelerine yönelik bir dizi iyileştirme çalışması yapılması gerekmektedir.

Bu duruma uygun olarak 23.10.2009 tarih ve 27297 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 2009/15173 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile "Tarımsal üretimin kendi ekolojisine uygun alanlarda yoğunlaşması, desteklenmesi, örgütlenmesi, ihtisaslaşması, entegre bir şekilde yürütülmesi ve tarım envanterinin hazırlanması amacıyla 30 adet tarım havzası tespit edilmiştir" (Anonim 1).

Bu havzalar belirlenirken Adana ili tek bir bölgede değil de çalışma sonuçlarımızı doğrular nitelikte, çalışmamızda ova ve geçiş bölgesi olarak belirlediğimiz ilçeler Kıyı Akdeniz Havzasında, dağlık bölge ise Fırat havzasında yer almıştır.

Kaynaklar

- AZABAĞAOĞLU, Ö., GAYTANCIOĞLU, O., KUBAŐ, A., ORAMAN, Y., 2001, "Süt Hayvancılığının Karşılaştığı Sorunlar ve Süt Ürünlerinin Pazar Durumu", Türkiye-Hollanda Besi ve Süt Hayvancılığı Sempozyumu, Tarımsal Ekonomik Araştırma Enstitüsü, Ankara
- ERKUŞ, A., KIRAL, T., 1991, Türkiye' de Tarımsal Yapı ve Bu Yapı İçerisinde Hayvancılığın Önemi ve Geleceği, II. Hayvancılık Kongresi, TMMOB, Ziraat Mühendisleri Odası, Ankara.
- İNAN, H., 1992. Tekirdağ İli Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Doğrusal Programlama Yöntemi İle Planlanması ve Planlı alışmanın İşletme Gelirine Etkisi. Trakya Bölgesi I. Hayvancılık Sempozyumu, Hasat Yayıncılık, 8-9 Ocak, 261-275, Tekirdağ.
- KUTLAR, İ., ve ÖZÇATALBAŞ, O., 2008, Antalya İli Merkez İlçesindeki Süt Sığırı Yetiştiricileri Birliği Üyesi Olan ve Olmayan İşletmelerde Toplumsal Cinsiyet Analizi, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 21 (2), 241 - 250.
- ÖNAL, A., R., ÖZDER, M., 2008, Edirne İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine Üye İşletmelerin Yapısal Özellikleri, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 5 (2), 197 - 203
- ÖZDAMAR, K., 1999, Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi – 1, Kaan Kitabevi, Eskişehir, 534.
- ÖZEN, N. ve H.H. ÖLUĞ, 1996, Burdur süt sığırcılığının sorunları ve çözüm önerileri. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 9, 309 - 321.
- ÖZTÜRK, D., ve KARKACIER, O., 2008, Süt Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Ekonomik Analizi (Tokat İli Yeşilyurt İlçesi Örneği), GOÜ. Ziraat Fakültesi Dergisi, 25 (1), 15-22.

- SOYAK, A., SOYSAL, M., İ., ve GÜRCAN, E., K., 2007, Tekirdağ ili süt sığırcılığı işletmelerinin yapısal özellikleri ve bu işletmelerdeki siyah alaca süt sığırlarının çeşitli morfolojik özellikleri üzerine yaptıkları bir araştırma, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 4 (3), 297 – 305.
- ŞAHİN, K., GÜL, A., KOÇ, B., DAĞISTAN, E., 2001, Adana İlinde Entansif Süt Sığırcılığı Üretim Ekonomisi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, 11 (2), 19 – 28.
- ŞAHİN, K., 2001, Kayseri İlinde Süt Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Yapısal Özellikleri ve Pazarlama Sorunları, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Bilimleri Dergisi, 11 (1), 79 – 86.
- ŞEKERDEN, Ö. 1988, Sivas Yöresinde Sığır Yetiştiriciliğinin Durumu ve Sorunları. Sivas Yöresinde Tarımın Geliştirilmesi Sempozyumu, Tokat.
- TUGAY, A., ve BAKIR, G., 2004, Giresun Yöresindeki Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Yapısal Özellikleri, 4. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi Sözlü Bildiriler Programı, Isparta
- YILDIZ, N., BİRCAN, H., 2003, Araştırma Deneme Metodları, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ofset Tesisi, 305.
- Anonim 1 <http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2009/07/20090723-6.htm>, Erişim Tarihi : 19.09.2009, Erişim Saati 20:00